

LESBRIEF

HET

GEVOLG

**THEATER
DE STEEG**

BESTE DOCENT,

Allereerst bedankt dat jullie onze nieuwe voorstelling: *Het Gevolg* komen bekijken. *Het Gevolg* is gebaseerd op de film *Die Welle*, waar onderwerpen als polarisatie en groepsdruk bespreekbaar worden gemaakt. Bij deze voorstelling hebben wij bijpassend educatief materiaal ontwikkeld. De Steeg wil graag als het verlengde van het onderwijs dienen en daarom heeft ons educatie-materiaal zowel een educatieve workshop voorafgaand- als na afloop van de voorstelling. In dit educatiemateriaal vind je als docent gebruiksvriendelijke handvatten om de thema's vanuit de voorstelling ook bespreekbaar te maken in de klas.

EDUCATIEF MATERIAAL VOORAFGAAND AAN DE VOORSTELLING

De voorafgaande, en de door jullie afgenomen, workshop heet *NATIE INFLATIE*. Deze workshop heeft als focus om leerlingen bewust te maken van wat op de vooravond van de Tweede Wereldoorlog gebeurde in de politiek. Dit met nadruk op de wetgevingen die stapsgewijs werden ingevoerd. Want een dictatuur ontstaat niet van de een op andere dag. De vraag: "Hoe kan een democratie stapsgewijs veranderen in een dictatuur?", staat dan ook centraal in deze workshop.

EDUCATIEF MATERIAAL NA AFLOOP VAN DE VOORSTELLING

Het educatieve materiaal na afloop van de voorstelling is de workshop *TOEKOMST MAKEN*. In de klas gaan de leerlingen brainstormen. Brainstormen over een mogelijke oplossing tegen polarisatie. In groepjes gaan zij dit vormgeven vanuit hun eigen ideeën. Groot of klein, realistisch of fantasievol, op de korte of lange termijn. Het is aan hen. De workshop heeft als onderliggend doel om de jongeren onderling te laten samenwerken, naar elkaar te luisteren én hen op elkaars ideeën te laten doorbouwen. Zou je ook graag van deze workshop gebruik maken? Neem dan contact op met onze boeker via: info@theaterdesteeg.nl.

NATIE INFLATIE WAT IS HET?

De workshop *NATIE INFLATIE* is gebaseerd op het kaartspel *Secret Hitler*. De makers van *Secret Hitler* zijn ook de bedenkers van het kaartspel *Weerwolven*. Het rollenspel in groepsvorm is de drijvende kracht van hun spellen en zorgt voor een assertieve en betrokken houding van de spelers. Theater De Steeg heeft van *Secret Hitler* een eigen bewerking gemaakt die dieper ingaat op de soort wetgevingen die er in de jaren '30 in vooroorlogs Duitsland werden aangenomen. Het interactieve element neemt de leerlingen mee in de wereld van toen én geeft jou als docent samen met de leerlingen stof tot nadenken. Naast het mentoruur is deze les ook geschikt voor burgerschap- en geschiedenislessen.

De inhoud van deze workshop is uitdagend aangezien deze geen doekjes windt om de vooroorlogse wetgevingen die stapsgewijs, en daardoor voor sommigen ongezien, werden ingevoerd. Jongeren komen hedendaags steeds eerder in aanraking met confronterende content via sociale media als Whatsapp, Reddit, SnapChat, YouTube en TikTok en daarnaast is er ook in het echte leven sprake van groepsvorming, (het zien van) geweld of buitensluiting. Juist daarom is het goed om in een veilige leeromgeving onder begeleiding van docenten kennis te vergaren over hoe dit soort processen in zijn werk gaan. Daarom bieden wij voor alle leerniveau's vanaf jaar 1 de workshop *NATIE INFLATIE* aan die dit soort processen uitlegt aan de hand van de wetgevingen uit de jaren '30.

WAT IS HET DOEL VAN HET SPEL?

Het doel van de workshop *NATIE INFLATIE* is niet om de liberalen óf de fascisten te laten winnen, maar om als spelleider langs de wetgevingen van toen te gaan. Door het interactieve element houden de leerlingen makkelijk hun aandacht erbij. Wel worden de leerlingen in een rol gezet die hen wellicht nog wat onwennig en ongemakkelijk laat voelen. Wat doet dit met de leerlingen? Zullen ze blijven stemmen volgens hun rol als fascist of henzelf tegen de wetsvoorstellen gaan verzetten van hun partij? En waarom komen ze dan in opstand? Genoeg reden tot gesprek.

VRAGEN?

Mochten er vragen zijn staat Sarah van der Meere, hoofd educatie bij Theater De Steeg, paraat om stapsgewijs de workshop met je door te nemen.

Je kunt haar bereiken via educatie@theaterdesteeg.nl

Veel speelplezier!
Met vriendelijke groet,

Theater De Steeg

HOE SPEEL JE HET SPEL?

VOORBEREIDING

- Als docent ben jij de spelleider.
- Als spelleider print en snijd je van tevoren de aangeleverde rollen uit.
- Als spelleider log je in op de MentiMeter en opent de slides.
- Het spel kent 2 rondes.
- Na de 2 rondes zijn er nog 2 afsluitende slides met een woordspin.

MENTIMETER

Via de website [MentiMeter.com](https://www.mentimeter.com) kun je inloggen met deze inloggegevens.

Inlog: educatie@theaterdesteeg.nl

Wachtwoord: School1!

De workshop *NATIE INFLATIE* staat in de map *Het Gevolg*. Nadat je klaar bent met het spelen van het spel, graag de antwoorden wissen.

GEBRUIK TELEFOONS EN/OF TABLETS

Menti is een interactieve tool waarmee de leerlingen inloggen via hun telefoon* en/of tablet en op het digibord hun antwoorden zichtbaar worden. Via hun telefoons en/of tablets stemmen de leerlingen vanuit hun rol voor óf tegen wetsvoorstellen.

*De telefoon en/of tablet mag voor deze workshop gebruikt worden conform de nieuwe regelgeving vanuit de Rijksoverheid, aangezien het om educatieve doeleinden gaat.

ANALOG GEBRUIK

Mocht vanuit de visie van de school de telefoons en/of tablets niet gebruikt worden, dan kan ook de volgende analoge optie gebruikt worden om het stemmen te realiseren.

Als docent vraag je, wanneer een stemronde begint, de leerlingen de ogen te sluiten. Dan vraag je als docent de leerlingen die voor een wetsvoorstel willen stemmen, hun hand op te steken. Daarna vraag je als docent de leerlingen die tegen een wetsvoorstel willen stemmen, hun hand op te steken. Het is van belang om als docent hierbij goed te tellen. Nadat iedereen gestemd heeft, mogen de ogen weer open. Jij als docent geeft dan aan met hoeveel stemmen het wetsvoorstel is aangenomen of afgewezen.

RONDE 1

Ronde 1 speelt zich af van slide 2 tot slide 7 op de Mentimeter. Dit gedeelte begint in 1933 toen er naast de NSDAP van Adolf Hitler nog andere partijen in het parlement vertegenwoordigd waren.

Bij Ronde 1 krijgen de leerlingen de volgende rollen op een briefje bij binnenkomst:

- Liberaal
- Communistisch
- NSDAP (aangeduid als Fascist)

Tijdens Ronde 1 zijn er méér leerlingen die de rol als fascist hebben.

Weten de liberalen te winnen tijdens Ronde 1, ga je alsnog langs alle wetgevingen. Het is van belang dat de leerlingen zien hoe stapsgewijs de wetgeving toentertijd erger werd.

EXTRA VRAGEN

Mocht de situatie zich voordoen dat leerlingen met de rol als fascist niet op de fascistische standpunten willen stemmen, is er juist ruimte voor vragen als:

- Wat gebeurde er bij je?
- Wanneer voelde jij, dit is mijn grens?
- Waarom volg je niet de groep?

RONDE 1

KAARTVERDELING

Aan de hand van het aantal leerlingen van de klas kun je als docent de volgende onderverdeling aanhouden.

Aantal Leerlingen	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Liberaal	4	4	4	4	5	6	5	5	6	6	6	7	7	8	8	9
Communistisch	2	3	4	4	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4
Fascist	9	9	9	10	11	12	13	13	14	14	15	15	16	16	17	17

RONDE 2

Ronde 2 speelt zich af van slide 9 tot slide 13 op de Mentimeter. Dit gedeelte begint wanneer de NSDAP algehele zeggenschap heeft over het parlement en alle andere politieke partijen verboden zijn.

Bij ronde 2 krijgen de leerlingen nieuwe rollenkaarten en is de verdeling:

- Liberaal
- Fascist

De rolkaarten uit ronde 1 laat je hier dus achterwege. Voor de tweede ronde hebben de leerlingen nieuwe rollenkaarten. Tijdens Ronde 2 zijn er meer leerlingen met de rol als liberaal.

Na elk wetsvoorstel, of deze nu afgewezen óf aangenomen is, gaan de leerlingen stemmen. Tijdens Ronde 2, wanneer de fascistien aan de macht zijn, proberen de leerlingen de geheime liberalen eruit te stemmen.

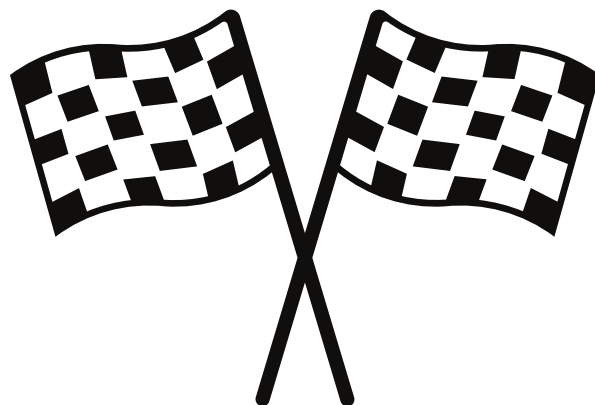
KAARTVERDELING

Aantal	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Fascist	6	7	7	8	9	9	10	10	11	11	11	12	13	13	14	14
Liberaal	9	9	10	10	10	11	11	12	12	13	13	14	14	15	15	16

EINDE VAN HET SPEL

De laatste twee slides op de Mentimeter zijn woordspinnen die je als docent met de leerlingen kunt maken aan de hand van de twee volgende denkvragen:

- 1) Wat is groepsdruk?**
- 2) Wat is polarisatie?**

BEGIN RONDE 1

Wanneer de leerlingen binnenkomen, geef je als docent elke leerling een briefje. Je geeft de instructie dat de leerling de inhoud van het briefje met niemand mag delen. Op het briefje staat welke rol de leerling heeft tijdens de eerste ronde van de workshop. De rol van liberaal, liberaal communist óf fascist.

Opening - Slide 1

Ga naar www.menti.com en vul de code in / scan de QR code door de leerlingen.

Verhaal dat de spelleider voorleest:

Jullie gaan binnenkort naar de voorstelling 'Het Gevolg' door theatergezelschap Theater De Steeg. 'Het Gevolg' is een voorstelling over fascisme en groepsdruk. Want wiens waarheid volg je? Wat is waarheid, wat is nep, welke feiten geloof je en wat doe je als je niet meer wilt volgen? Zwijg je of kom je in opstand? Allemaal vragen die centraal staan in de voorstelling 'Het Gevolg'. In de voorstelling loopt het experiment van een docent flink uit de hand. Hij wil op een originele manier uitleggen hoe fascisme en buitensluiting ontstonden in de Tweede Wereldoorlog en hoe dit opnieuw zou kunnen plaatsvinden. Het spel dat hij daarvoor verzint, wordt door sommige leerlingen zo fanatiek gespeeld dat het totaal ontspoord.

Als voorbereiding op deze voorstelling gaan jullie het spel 'NATIE INFLATIE' spelen. Tijdens dit spel gaan jullie ontdekken hoe fascisme en buitensluiting ontstonden in het vooroorlogse Duitsland in de jaren '30. Hoe ging dit te werk? Welke stappen werden er ondernomen waardoor het democratische Duitsland veranderde in een dictatuur?

*Het spel bestaat uit 2 rondes. We beginnen met ronde 1.
Ik, de docent, ben de spelleider.*

Inleidende tekst

Het is 30 Januari 1933. We zijn in het vooroorlogse Duitsland. Vandaag is Adolf Hitler, de leider van de Nationaal Socialistische Duitse Arbeiderspartij met als afkorting NSDAP, benoemd tot kanselier van Duitsland. Hij had niet de meeste stemmen. Hoe kwam hij dan aan de macht? Zijn partij, de NSDAP, had rijkspresident Paul van Hindenburg dusdanig onder druk gezet dat Hindenburg toegaf.

Adolf Hitler en twee van zijn partijgenoten zijn nu onderdeel van de regering, ook wel het parlement genoemd. Zij dienen wetsvoorstellen in welke door het parlement moeten worden aangenomen. En jullie zijn de leden van het parlement! Gelukkig bestaan jullie uit verschillende liberale en communistische partijen. De kans dat daarom de wetsvoorstellen van de NSDAP door het parlement heen komen, is daarom klein. Of... toch niet?

In het geheim zitten er fascistten tussen jullie verstoep.

Iedereen heeft een kaartje ontvangen. Hierop staat je rol. Je bent een liberaal, je bent een communist óf je bent een fascist. Hitler heeft wetsvoorstellen achtergelaten bij zijn trouwe volgelingen en vertrouwt op zijn volgelingen dat het goed komt.

Ben je liberaal of communist: Je wilt koste wat het kost géén enkele wet door het parlement heen krijgen. Elke wet die naar Adolf Hitler gaat is een stap richting een dictatuur.

Ben je Fascist: Jij wilt wél dat de wetten worden aangenomen. Je weet niet zeker wie je mede fascistten zijn aangezien je met je fascistische kaartje niet kan lopen wapperen.

Tijdens elk wetsvoorstel, stemt iedereen of deze de wet wil aannemen of niet. Na elk wetsvoorstel krijgen jullie de kans om onderling iemand uit het parlement te stemmen. In de hoop dat jullie als groep een van de fascisten naar huis sturen natuurlijk! Want dit is de kans voor de liberalen en de communisten om de fascisten uit het parlement te halen.

Na elk aangenomen of afgewezen wetsvoorstel, krijgen jullie als groep max. 30 seconden om te overleggen wie potentieel een fascist zou kunnen zijn. Na 30 seconden moeten jullie stemmen. Jullie docent zal de tijd in de gaten houden.

De handen gaan tegelijkertijd omhoog en wanneer de docent aangeeft dat je mag stemmen, wijst iedereen naar degenen waarvan zij denken dat die een fascist zijn. Degene met de meeste stemmen ligt er dan uit. Je mag hopen dat het een fascist is, want dat betekent één stem minder naar de fascistische wetten. Maar het kan ook zijn dat er een liberaal of een communist wordt weggestemd. En dat is niet goed voor de democratie...

Laten we beginnen...

SLIDE 2

RIJKSDAG VERBRANDT ORDENING OP 28 FEBRUARI 1933

Uitleg door spelleider:

Op 27 februari is er een brand geweest in de Rijksdag, het parlamentsgebouw van de regering. Een Nederlandse communist is hiervoor opgepakt genaamd Marinus van der Lubbe en geëxecuteerd. Maar was het wel deze simpele jongen uit Leiden die het had gedaan, of was het een manier van Hitler om op slinkse wijze een zondebok te maken van zijn aartsrivaal de Communistische Partij?

Hitler gebruikt dit incident om dit wetsvoorstel in te dienen en hoopt om zo zijn macht te versterken. Zo kan hij namelijk zijn felle tegenstanders, de communisten, gaan vervolgen.

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg
- Wie is een fascist?

SLIDE 3

VERBOD COMMUNISTISCHE PARTIJ OP 15 MAART 1933

Uitleg door spelleider:

Door de vorige geaccepteerde ordening, kon Hitler politieke krijgsgevangenen maken van de communisten en enkele sociaaldemocraten.

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg. Fascisten winnen
- Alle leden van de communistische partij vallen ook uit. Alle leerlingen die een communistische kaart hadden, zijn ook niet meer in het parlement.

SLIDE 4

MACHTIGINGSWET

Uitleg door spelleider:

Ondanks alle propaganda- en intimidatie campagnes kreeg de NSDAP bij de verkiezingen van 5 maart 1933 43,9% van de stemmen, terwijl de partij had gehoopt op een absolute meerderheid. Daarom voerde Hitler op 23 maart 1933 een grondwetswijziging door, de zogenaamde machtigingswet. Deze wet gaf Hitler de bevoegdheid om vier jaar lang buiten de Rijksdag en andere constitutionele organen om te regeren en wetten uit te vaardigen.

Voor aanneming van de machtigingswet had Hitler een tweederde meerderheid nodig. Om onder de verplichting van het aantal aanwezige leden uit te komen, beriep Hitler zich op de eerder aangenomen wet Verbod op de Communistische Partij waardoor gearresteerde communistische en sociaaldemocratische leden zonder excuus afwezig waren en dus niet meetelden.

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg. Fascisten winnen
- Alle liberalen vallen uit om te stemmen. Alle leerlingen die een liberaal als kaartje hadden, mogen ook niet meer meestemmen en liggen uit het parlement.

SLIDE 5

BOYCOT JOODSE PRODUCTEN

Uitleg spelleider

De eerste actie tegen het Joodse Volk. Alleen de fascisten mogen nog stemmen...

Stemmen op het wetsvoorstel?

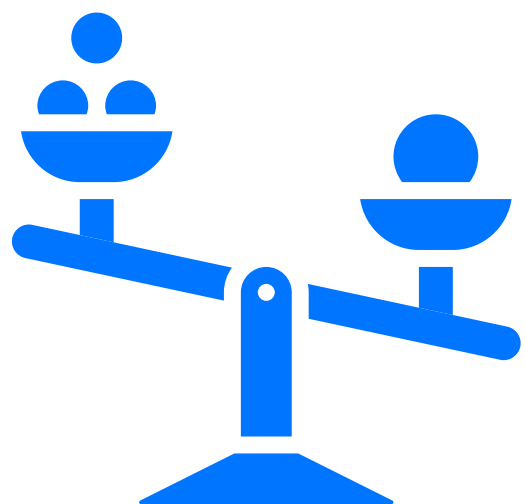
De klassenleider schaft de stemronde af. Want de liberalen zitten niet meer in het parlement. Voor de vorm mogen ze nog wel wat van zich laten horen. Maar ja, de fascisten winnen sowieso!

SLIDE 6

GELIJKSCHAKELING

Uitleg spelleider:

Met deze wet was alle politieke oppositie verboden. De fascisten hebben de eerste ronde van het spel gewonnen.

RONDE 2 - SLIDE 7

Uitleg door de spelleider:

Welkom in het fascistische Duitsland in juli 1933. Ondanks de inspanningen van de oude partijen heeft Hitler de macht gegrepen. Jullie zijn allemaal lid geworden van de NSDAP. Iedereen die af was, doet weer mee. Want ondanks jullie eerdere bezwaren, zien jullie ook de voordelen hiervan in. Jullie ontvangen allemaal van mij, de spelleider, jullie lidmaatschap van de NSDAP. Maar bij sommigen staat er toch iets anders op hun lidmaatschapskaart. Zij zijn in het geheim nog steeds liberaal.

→ Als spelleider deel je de nieuwe kaarten uit ←

In de NSDAP moet elk wetsvoorstel door een meerderheid worden aangenomen. Jullie maken je niet druk want iedereen is lid van de NSDAP, toch?

Er zijn liberalen die hun best doen om de wetten tegen te houden. En dat laten jullie je niet gebeuren, leden van de NSDAP!

SLIDE 8

ARISCH GEZIN, JULI 1933

Uitleg spelleider:

Jonge stellen kregen een lening vanuit de staat. Niet alle jonge stellen kwamen hiervoor in aanmerking. Stellen die volgens het Derde Rijk de juiste kwaliteiten hadden, konden deze lening krijgen om een gezin te starten. Je was arisch als je een witte huid had, blond haar en blauwe ogen had. Bij elk Arisch kind werd een gedeelte van je lening kwijtgescholden.

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg

SLIDE 9

STERILISATIEWET, 14 JULI 1933

Uitleg spelleider:

In Duitsland wordt een sterilisatie wet aangenomen die moet voorkomen dat mensen met een geestelijke- en fysieke beperking en mensen met een erfelijke aandoening kinderen mogen krijgen. Tegen hun wil konden deze mensen worden gesteriliseerd. In 1935 werd deze wet aangescherpt door specifiek Joden, homoseksuelen en nomaden aan de lijst toe te voegen.

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg

SLIDE 10

TER VEREENVOUDIGING VAN HET GEZONDHEIDSSYSTEEM

Uitleg spelleider:

Duitsland merkte dat mensen over het algemeen niet uit eigen overwegingen hun beperkingen en aandoeningen aan de grote klok hangen. Daarom werd deze wet onder andere ingevoerd zodat doktoren gedwongen medisch dossiers moesten delen met het Derde Rijk. Deze informatie werd bij elkaar gebundeld én er konden speciale instellingen geopend worden die zich met het verzamelen van deze informatie bezighield.

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg

SLIDE 11

RASSENWETTEN NEURENBERG

Uitleg spelleider:

Er werden drie verschillende wetten samen aangenomen.

Burgerschapswet: *Deze maakte een onderscheid in Duitse staatsburgers en niet-Duitse staatsburgers. Alleen Duitse staatsburgers mochten stemmen en openbare functies bekleden. Door de maanden heen werd deze wet aangescherpt doordat specifiek Joodse mensen werden benoemd als niet-Duitse Staatsburgers.*

Bloed en eer wet: *Deze wet werd ingesteld om huwelijken en omgang tussen Joden en niet-Joden te verbieden. Door de maanden heen werd deze wet aangescherpt door specifiek nomaden zoals Roma's en niet-witte mensen aan de lijst van verboden omgang toe te voegen.*

Rijks Vlaggenwet: *Het hakenkruis werd de officiële vlag van het Derde Rijk.*

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg

SLIDE 12

LEGALISATIE EUTHANASIE

Uitleg spelleider:

Op 1 september 1939, de dag dat Duitsland Polen binnenviel, werd de wet tot legalisatie euthanasie aangenomen. Dit werd eerst uitgevoerd op mensen met een geestelijke- en lichamelijke beperking, maar was het startsein voor het euthanaseren van iedereen die niet voor het Derde Rijk was.

Stemmen op het wetsvoorstel

- Stemronde
- 30 seconden klassikaal overleg

NAGESPREK

Jullie hebben net het spel *NATIE INFLATIE* gespeeld. Een spel dat jullie stapsgewijs meenam in het verharden van wetgeving en het aansterken van een dictatuur. We praten graag nog even met je na hoe je dit hebt gevonden.

- **Wat voor gevoel kreeg je bij deze wetgevingen?**
- **Rol als fascist: Hoe was het om 'ja' te moeten stemmen? Heb je altijd 'ja' gestemd? Of soms ook niet? Waarom wel, waarom niet?**
- **Rol als liberaal: Hoe was het om altijd nee te moeten stemmen? Hielp het? Waarom wel en waarom niet?**

SLIDE 17

WAT IS GROEPSDRUK?

VanDale: Groepsdruk is de druk die groepsleden ondervinden om hun gedrag af te stemmen op wat zij inschatten dat de normen van de groep zijn. Het kan zijn dat het gedrag waarvan zij denken dat het binnen de groep als wenselijk of gepast wordt beschouwd, afwijkt van wat zij persoonlijk als zodanig beschouwen.

SLIDE 18

WAT IS POLARISATIE?

Van Dale: Polarisatie is toenemend wij-zij-denken. Het is een proces waarbij de tegenstellingen tussen groepen in de samenleving sterker worden, waardoor groepen steeds meer tegenover elkaar komen te staan.

